

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich

Irena LIPOWICZ

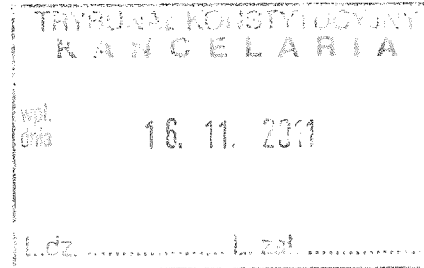
Warszawa, 15. XI. 2011

RPO-668084-II/11/MK

00-090 Warszawa Tel. centr. 22 551 77 00
Al. Solidarności 77 Fax 22 827 64 53

Trybunał Konstytucyjny

Warszawa

Dot.: sygn. akt SK 24/11

Na podstawie art. 51 ust. 2 ustawy z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. Nr 78, poz. 483 ze zm.) oraz art. 16 ust. 2 pkt 3 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz.U. z 2001 r. Nr 14, poz. 147 ze zm.)

zgłaszam udział

w postępowaniu w sprawie skargi konstytucyjnej p. Z G , o którego wszczęciu otrzymałam informację w dniu 23 września 2011 r. oraz przedstawiam następujące stanowisko:

przepisy § 4 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 grudnia 1975 r. w sprawie kosztów przeprowadzenia dowodu z opinii biegłych w postępowaniu sądowym (Dz. U. 1975, Nr 46, poz. 254 z późn. zm.) w zw. z punktem 11 załącznika nr 1 do powyższego rozporządzenia - w zakresie, w jakim przewidują ustanowienie górnej granicy wynagrodzenia dla biegłego z zakresu medycyny wydającego opinię wyłącznie na podstawie akt sprawy - są niezgodne z art. 64 ust. 2 w zw. z art. 2 i art. 32 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Uzasadnienie

Skarga konstytucyjna p. Z G została złożona w następujących okolicznościach.

Skarżący Z G, będący z zawodu lekarzem, powołany został postanowieniem Prokuratora Prokuratury Rejonowej dla B w B jako tzw. biegły ad hoc do opracowania opinii z zakresu medycyny w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym pod sygn. . Po przeprowadzonych czynnościach oraz przygotowaniu opinii, skarżący przedłożył organowi śledztwa rachunek nr , opiewający na łączną kwotę złotych tytułem wynagrodzenia.

Postanowieniem Prokuratora Prokuratury Rejonowej dla B w B z dnia września 2010 roku, wnioskowane przez skarżącego wynagrodzenie za opracowanie opinii obniżono do kwoty 393,26 złotych, a za podstawę orzeczenia Prokurator przyjął przepisy § 4 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 grudnia 1975 roku w sprawie kosztów przeprowadzenia dowodu z opinii biegłych w postępowaniu sądowym w zw. z regulacjami zawartymi w punkcie 11 załącznika nr 1 do powyższego rozporządzenia, zawierającym górne granice wysokości wynagrodzenia biegłego z zakresu medycyny, z tytułu wydania opinii na podstawie akt sprawy.

Od powyższego postanowienia Z G złożył w ustawowym terminie zażalenie do Sądu Rejonowego w B, wnosząc o zmianę orzeczenia poprzez przyznanie wynagrodzenia w żądanej wysokości. W uzasadnieniu zażalenia skarżący wskazał na okoliczności, które w jego ocenie przemawiać powinny za zakwestionowaniem przez sąd powszechny konstytucyjności przepisów cyt. wyżej rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie kosztów przeprowadzenia dowodu z opinii biegłych w postępowaniu sądowym.

Sąd Rejonowy w B Wydział III Karny postanowieniem z dnia stycznia 2011 r. (sygn. akt) utrzymał w mocy zaskarżone postanowienie Prokuratora Prokuratury Rejonowej dla B w B. W pisemnym uzasadnieniu postanowienia Sąd Rejonowy w B podniósł, iż z formalnego punktu widzenia, rozstrzygnięciu Prokuratury nie sposób zarzucić działania sprzecznego z przepisami prawa, w tym przepisami rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie kosztów przeprowadzenia dowodu z opinii biegłych w postępowaniu sądowym - zatem przyznane skarżącemu wynagrodzenie za czynności biegłego (w niepełnej wysokości) określone zostało w sposób prawidłowy. Jednocześnie Sąd Rejonowy w B poddał w wątpliwość konstytucyjność przepisów w/w rozporządzenia, dzieląc zarzuty podniesione przez skarżącego w zażaleniu i wskazał, iż

trafność argumentacji skarżącego winna być asumptem do stosowanych zmian legislacyjnych bądź wręcz skargi konstytucyjnej. Sąd Rejonowy w B ostatecznie jednak nie skorzystał z możliwości określonej w art. 193 Konstytucji.

Uzasadniając zarzuty podniesione w skardze konstytucyjnej oraz w piśmie procesowym z dnia 9 sierpnia 2011 r. skarżący przede wszystkim podkreślił, iż zgodnie z unormowaniem § 2 ust. 2 w zw. z § 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie kosztów przeprowadzenia dowodu z opinii biegłych w postępowaniu sądowym, podstawą obliczania wysokości wynagrodzenia biegłego pozostaje ilość przepracowanych przezeń godzin, koniecznych dla wykonania czynności przygotowawczych i badawczych, zapoznania się z aktami sprawy oraz opracowania opinii wraz z uzasadnieniem. Co do zasady, przepisy w/w rozporządzenia nie ustanawiają górnej (maksymalnej) granicy wynagrodzenia biegłego z tytułu ilości przepracowanych godzin, przewidując jedynie ograniczenie w zakresie sposobu wyliczenia wysokości stawki godzinowej. Powyższa zasada doznaje jednakże poważnego wyłomu w przypadku biegłych z zakresu medycyny oraz biegłych z zakresu geodezji i kartografii, w przypadku których to specjalności ustawodawca przewidział szczegółowe taryfy, określone w załącznikach nr 1 i 3 do w/w rozporządzenia. Zgodnie z § 4 rozporządzenia wynagrodzenie biegłych z zakresu medycyny za wykonaną pracę określa się według taryfy stanowiącej załącznik nr 1 do tego rozporządzenia. Punkt 11 załącznika nr 1 do powyższego rozporządzenia zawiera natomiast górne granice wysokości wynagrodzenia biegłego z zakresu medycyny, z tytułu wydania opinii na podstawie akt sprawy.

Zdaniem skarżącego, zaskarżone przepisy rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie kosztów przeprowadzenia dowodu z opinii biegłych w postępowaniu sądowym naruszają prawo do równego traktowania przez władze publiczne i zakaz dyskryminacji w taki sposób, iż w kręgu podmiotów prawa, cechujących się wspólną cechą wyróżniającą (tj. biegłych sądowych, sporządzających opinię wyłącznie na podstawie akt sprawy), wprowadzają całkowicie nieuzasadnione kryterium ich różnicowania na biegłych z zakresu medycyny oraz biegłych pozostałych specjalności, wprowadzając sztuczne i nieuprawnione ograniczenie maksymalnej kwoty wynagrodzenia wyłącznie w przypadku tych pierwszych. Dzieje się tak mimo tego, iż w przypadku opiniowania na podstawie akt sprawy, charakter wykonywanych czynności pozostaje taki sam - niezależnie od tego, jakiej dziedziny wiedzy dana opinia ma dotyczyć. Tym samym, biegły z zakresu medycyny, niezależnie do faktycznego nakładu czasu pracy włożonego w opracowanie danej opinii, nie jest uprawniony do otrzymania wynagrodzenia wyższego, niż przewidziane zaskarżonymi przepisami

wynagrodzenie maksymalne, z kolei biegli wszystkich innych niż medycyna specjalności uprawnieni są każdorazowo do otrzymania wynagrodzenia w kwocie odpowiadającej ilości rzeczywiście poświęconego na opracowanie opinii czasu.

Zaskarżone w skardze konstytucyjnej przepisy, prowadzą zdaniem skarżącego także do naruszenia zasady równej ochrony praw majątkowych wynikającej z art. 64 ust. 2 Konstytucji. W efekcie stosowania zaskarżonych regulacji dochodzi bowiem do sytuacji, iż w przypadku biegłego z zakresu medycyny, przysługujące mu prawo majątkowe, w postaci prawa do wynagrodzenia za wykonaną pracę zostało w sposób nieuzasadniony ograniczone, tym samym skarżącemu w zakresie owego prawa majątkowego nie zapewniono takiej ochrony prawnej, jaka przysługuje innym podmiotom prawa. Zaskarżone regulacje prawne powodują, iż organy państwa, stosując przedmiotowe przepisy, uprawnione są do odmowy przyznania biegłemu sądowemu z zakresu medycyny (w tym biegłemu *ad hoc*) wynagrodzenia za rzeczywiście wykonaną pracę (w pełnym wymiarze czasowym) - nie są zaś do tego uprawnione w przypadku biegłych sądowych, innych niż medycyna specjalności.

Dodatkowo, w przypadku kwestionowanych uregulowań prawnych, uszczerbku doznaje, zdaniem skarżącego, wyrażona w art. 2 Konstytucji idea urzeczywistniania zasad sprawiedliwości społecznej. Jak zostało to podkreślone w skardze, trafnym wydaje się bowiem pogląd, wedle którego w analizowanym przypadku ustawodawca uchybił tej zasadzie, zgodnie z którą ewentualne prawne zróżnicowanie poszczególnych podmiotów powinno pozostawać w odpowiedniej relacji do różnic zachodzących z sytuacji tychże podmiotów. Skoro zaś nie sposób wyszczególnić i uzasadnić jakiegokolwiek racjonalnego kryterium zróżnicowania sytuacji prawnej biegłych sądowych różnych specjalności w sytuacji, w której stawiane jest wobec nich wykonanie analogicznego zadania - w postaci wydania z wykorzystaniem posiadanych informacji specjalnych opinii na podstawie akt danego postępowania, to w konsekwencji względy sprawiedliwości społecznej płynące z zasad demokratycznego państwa prawa winny jednoznacznie i stanowczo przemawiać za jednakowym i sprawiedliwym traktowaniem.

W tym stanie rzeczy, zdaniem skarżącego, unormowania zawarte w w/w rozporządzeniu, które w przypadku wydania opinii przez biegłego z zakresu medycyny w oparciu o akta sprawy, przewidują maksymalną wysokość możliwego wynagrodzenia, pozostają w kolizji z przepisami rangi konstytucyjnej, a to z art. 2, art. 32 ust. 1 i 2 oraz art. 64 ust. 2 Konstytucji.

Analiza zaskarżonych przez skarżącego przepisów rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie kosztów przeprowadzenia dowodu z opinii biegłych w postępowaniu sądowym, w moim przekonaniu uprawnia do stwierdzenia, iż zarzuty podniesione w skardze konstytucyjnej są uzasadnione.

W pierwszej kolejności podkreślić należy, że instytucja biegłych występuje w różnego rodzaju postępowaniach, mających na celu rozstrzygnięcie sporów prawnych. Jak zgodnie podkreśla się w doktrynie i orzecznictwie, nazwa „biegły” użyta bez bliższego określenia w przepisach prawa procesowego, obejmuje: stałych biegłych sądowych, osoby powołane *ad hoc* w poszczególnych sprawach w charakterze biegłych, a także instytucje naukowe lub specjalistyczne. Biegłego powołuje sąd lub inny organ prowadzący postępowanie, postanowieniem wydanym z urzędu lub na wniosek stron, określając zakres jego zadań (zob. art. 193 i 195 k.p.k. oraz art. 278 k.p.k.). Osoba powołana w charakterze biegłego uzyskuje ten status z chwilą doręczenia odpisu postanowienia. Co istotne, pełnienie funkcji biegłego jest obowiązkiem prawnym, a nie tylko obywatelskim, a o powyższym świadczą zarówno przepisy postępowania karnego, które wyraźnie podkreślają obowiązek pełnienia czynności biegłego przez każdą osobę, o której wiadomo, że ma odpowiednią wiedzę w danej dziedzinie (por. art. 195 k.p.k.), bezpodstawne uchylanie się od wykonania czynności biegłego zagrożone jest zaś karą pieniężną w wysokości do 3000 zł (por. art. 287 § 1 w zw. z art. 285 § 1 k.p.k.), a jeżeli ma to charakter uporczywy – także aresztem na czas nieprzekraczający 30 dni (art. 287 § 2 k.p.k.), jak również przepisy postępowania cywilnego, zgodnie z którymi osoba powołana na biegłego może jedynie wyjątkowo nie przyjąć nałożonego na nią obowiązku (por. art. 280 k.p.c.). Ponadto, zgodnie z § 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 stycznia 2005 r. w sprawie biegłych sądowych (Dz. U. Nr 15, poz. 133) biegły sądowy nie może odmówić wykonania należących do jego obowiązków czynności w okręgu sądu okręgowego, przy którym został ustanowiony, zleconych przez sąd lub organ prowadzący postępowanie przygotowawcze w sprawach karnych, z wyjątkiem wypadków określonych w przepisach regulujących postępowanie przed tymi organami. Osoba powołana w charakterze biegłego może wnosić o zwolnienie od tego obowiązku, wskazując przyczyny, które uniemożliwiają jej wykonanie czynności biegłego (por. art. 287 § 1 k.p.k.). Biegły może również uchylić się od opracowania opinii, jeżeli nie ma odpowiednich warunków do jej wykonania lub wystarczających kwalifikacji do jej wydania. Zadaniem biegłych jest podzielenie się swoją wiedzą specjalistyczną i ułatwienie w ten sposób sądowi dokonania oceny dowodów i poczynienia ustaleń faktycznych. Biegły zostaje dopuszczony w pewnym sensie do funkcji jurysdykcyjnych jako pomocnik sądu w wypadkach wymagających wiadomości specjalnych, dlatego też, z jednej strony, podobnie jak sędzia, podlega on wyłączeniu (por. art. 196 § 1 k.p.k. i art. 281 k.p.c.), z drugiej

strony, rola procesowa biegłego wykazuje też pewne podobieństwo do roli świadka (por. np. art. 196 § 1 i art. 197 § 3 k.p.k. oraz art. 280, 282, 287 i 289 k.p.c.). Pozycję procesową biegłego wyznacza ponadto szereg szczegółowo unormowanych przez ustawę procesową uprawnień i obowiązków, m.in.: prawo obecności przy czynnościach dowodowych, otrzymania materiałów dowodowych, przeglądania akt sprawy, inicjatywy w poszukiwaniu dowodów, swoboda doboru metod i środków badawczych, prawo wzmoczonej ochrony prawnej, składania zażaleń, obowiązek stawiennictwa, złożenia przyrzeczenia, bezstronności, zachowania tajemnicy, osobistego i sumiennego prowadzenia badań oraz kluczowy obowiązek sporządzenia opinii na piśmie lub złożenia ustnej opinii do protokołu w terminie wyznaczonym przez organ procesowy. Przytoczone unormowania świadczą o tym, że stosunek prawny łączący organ prowadzący postępowanie z biegłym, nie stanowi przykładu relacji równoprawnych podmiotów, jak to ma miejsce w stosunku cywilnoprawnym, a stosunek ten wykazuje cechy nadrzędności sądu (prokuratora) i podległości biegłego, gdyż zadanie tego ostatniego jest jednostronnie wyznaczone przez organ, który go powołał i przezeń kontrolowane (por. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 14 marca 2005 r., sygn. akt K 35/04, publ. OTK-A Nr 3 z 2005 r., poz. 23 oraz cytowane w wyroku stanowiska doktryny; por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 28 maja 1997 r., sygn. akt III CKU 24/97, OSP 1998, nr 3, poz. 61).

Jednym z zasadniczych uprawnień biegłego jest szeroko rozumiane prawo do wynagrodzenia z tytułu sporządzenia opinii oraz uczestnictwa w postępowaniu przed organem prowadzącym postępowanie, a problematykę tę reguluje w szczególności dekret z dnia 26 października 1950 r. o należnościach świadków, biegłych i stron w postępowaniu sądowym (Dz. U. Nr 49, poz. 445 ze zm.) oraz wydane na jego podstawie cyt. wyżej rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości w sprawie kosztów przeprowadzenia dowodu z opinii biegłych w postępowaniu sądowym (por. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 14 marca 2005 r., sygn. akt K 35/04).

Wskazać w tym miejscu należy, że prawo biegłego do wynagrodzenia z tytułu sporządzenia opinii oraz uczestnictwa w postępowaniu przed organem prowadzącym postępowanie jest prawem majątkowym i wchodzi w zakres praw konstytucyjnych normowanych w art. 64 Konstytucji.

Jak podkreśla Trybunał Konstytucyjny, podstawową treścią art. 64 ust. 1 Konstytucji jest wyrażenie prawa "każdego" do własności, innych praw majątkowych i prawa dziedziczenia i w tym zakresie przepis ten stanowi rozwinięcie i uszczegółowienie ogólnej zasady ochrony własności, wyrażonej w art. 21 ust. 1 Konstytucji. Art. 64 ust. 2 Konstytucji formułuje natomiast zasadę, że powyższe prawa "podlegają równej dla wszystkich ochronie prawnej", a art. 64 ust. 3 określa przesłanki i granice ograniczenia prawa własności. W

odniesieniu do "innych praw majątkowych" - zasada ich prawnej ochrony wynika zatem także z art. 64 ust. 2 Konstytucji. Przepis ten nie tylko bowiem nawiązuje do zasady równości, ale też daje wyraz ogólnemu stwierdzeniu, że wszystkie prawa majątkowe muszą podlegać ochronie prawnej. Na ustawodawcy zwykłym spoczywa tym samym nie tylko obowiązek pozytywny ustanowienia przepisów i procedur udzielających ochrony prawnej prawom majątkowym, ale także obowiązek negatywny powstrzymania się od przyjmowania regulacji, które owe prawa mogłyby pozbawiać ochrony prawnej lub też ochronę tę ograniczać (wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 kwietnia 1999 r., sygn. akt K 36/98, publ. OTK Nr 3 z 1999 r., poz. 40).

Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 2 czerwca 1999 r. (sygn. K 34/98, publ. OTK Nr 5 z 1999 r., poz. 94) wskazał, że regulacja z art. 64 ust. 2 Konstytucji nie pozostawia żadnych wątpliwości co do zakresu ochrony udzielanej prawom majątkowym innym niż własność w znaczeniu technicznoprawnym (cywilistycznym). Co istotne „gwarancja równej ochrony praw majątkowych nie może być utożsamiana z identycznością intensywności ochrony udzielanej poszczególnym kategoriom praw majątkowych, jest bowiem oczywiste, że jest ona determinowana treścią i konstrukcyjnym ujęciem tych praw. Równość może być zatem odnoszona jedynie do praw majątkowych należących do tej samej kategorii, a w żadnym zaś wypadku nie mogłaby być rozumiana jako przypisanie tych samych gwarancji ochronnych prawom majątkowym należącym do różnorodnych typów praw podmiotowych, choćby nawet zbliżone było ich ujęcie funkcjonalne. Nie jest więc na przykład równoznaczne z naruszeniem zasady równości w rozumieniu art. 64 ust. 2 Konstytucji zasadnicze zróżnicowanie ochrony udzielanej z jednej strony użytkownikowi (skuteczność erga omnes), z drugiej – dzierżawcy (skuteczność inter partes), zważywszy na to, że prawa te należą, mimo wyraźnie występującego podobieństwa funkcjonalnego, do różnych kategorii prawnych – praw podmiotowych bezwzględnych w pierwszym przypadku, praw względnych – w drugim przypadku. Można więc zauważyć, że Konstytucja samodzielnie nie ustanawia poszczególnych kategorii praw podmiotowych, nie hierarchizuje ich, ani też nie determinuje takich lub innych rozwiązań konstrukcyjnych lub treściowych, to jest bowiem zadaniem regulacji gałęziowych, w tym wypadku – prawa cywilnego. Z drugiej jednak strony, zasady tej nie można rozumieć w sposób czysto formalny i blankietowy, pozwalający ustawodawcy na całkowitą dowolność kreowania poszczególnych praw podmiotowych. Przedmiotem oceny jest bowiem, z punktu widzenia regulacji konstytucyjnej nakazującej równą ochronę prawną praw majątkowych, również stosowane przez ustawodawcę kryterium wyodrębnienia poszczególnych kategorii praw i zasadność merytoryczna stosowanego podziału. Czysto formalne wyodrębnienie na

poziomie ustawy zwykłej jakiegoś prawa majątkowego i zapewnienie zasadniczo odmiennej ochrony prawnej temu prawu w stosunku do innego, należącego wprawdzie do formalnie różnej kategorii praw majątkowych, ale treściowo, konstrukcyjnie i funkcjonalnie zbliżonego czy prawie identycznego z prawem, któremu przyznawana jest ochrona znacznie silniejsza – mogłoby uzasadniać zarzut naruszenia zasady równej ochrony wyrażonej w art. 64 ust. 2 konstytucji.”

Wedle utrwalonego poglądu Trybunału Konstytucyjnego, postanowienie art. 64 ust. 2 Konstytucji trzeba traktować jako jedno ze szczegółowych odniesień ogólnej zasady równości przewidzianej w art. 32 ust. 1 Konstytucji do poszczególnych dziedzin życia społecznego. Z tego względu art. 64 ust. 2 Konstytucji powinien być interpretowany i stosowany w bliskim związku z art. 32 Konstytucji, ponieważ zapewnienie równej dla wszystkich ochrony prawnej jest elementem równego traktowania przez władze publiczne. Zasada równości stanowi nakaz jednakowego traktowania podmiotów prawa w obrębie określonej klasy (kategorii). Wszystkie podmioty prawa charakteryzujące się w równym stopniu daną cechą istotną powinny być traktowane równo, a więc według jednakowej miary, bez różnicowań zarówno dyskryminujących, jak i faworyzujących. Wobec tego punktem wyjścia do oceny zgodności danej regulacji prawnej z zasadą równości jest rozważenie, czy można wskazać wspólną cechę istotną uzasadniającą równe traktowanie podmiotów prawa, biorąc pod uwagę treść i cel danej regulacji prawnej. Jeżeli kontrolowana norma traktuje odmiennie adresatów, którzy odznaczają się określoną cechą wspólną, to mamy do czynienia z odstępstwem od zasady równości. Takie odstępstwo nie musi jednak oznaczać naruszenia art. 32 Konstytucji. Jest ono dopuszczalne, jeżeli zostały spełnione następujące warunki: 1) kryterium różnicowania pozostaje w racjonalnym związku z celem i treścią danej regulacji; 2) waga interesu, któremu różnicowanie ma służyć, pozostaje w odpowiedniej proporcji do wagi interesów, które zostaną naruszone w wyniku wprowadzonego różnicowania; 3) kryterium różnicowania pozostaje w związku z innymi wartościami, zasadami czy normami konstytucyjnymi, uzasadniającymi odmienne traktowanie podmiotów podobnych (por. wyroki Trybunału Konstytucyjnego: z dnia 20 października 2009 r., sygn. akt SK 15/08, publ. OTK-A Nr 9 z 2009 r., poz. 136; z dnia 22 marca 2011 r., sygn. SK 13/08, publ. OTK-A Nr 2 z 2011 r., poz. 11 i cytowane tam orzeczenia).

Odnosząc powyższe rozważania do problematyki poruszonej przez skarżącego w skardze konstytucyjnej, wskazać należy, iż prawo biegłego do wynagrodzenia z tytułu sporządzenia opinii wyłącznie na podstawie akt jest bez wątpienia prawem majątkowym w

rozumieniu art. 64 ust. 2 Konstytucji i podlega ocenie, co do zgodności z konstytucyjną zasadą równości.

Należy zgodzić się ze stanowiskiem skarżącego, iż przepis § 4 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie kosztów przeprowadzenia dowodu z opinii biegłych w postępowaniu sądowym w zw. z punktem 11 załącznika nr 1 do powyższego rozporządzenia stanowi wyjątek od ogólnej zasady ustalania wynagrodzenia biegłego za wykonaną pracę, w tym za sporządzenie opinii na podstawie akt sprawy, zgodnie z którą podstawą wysokości wynagrodzenia biegłych pozostaje ilość przepracowanych godzin koniecznych dla wykonania czynności przygotowawczych i badawczych, zapoznania się z aktami sprawy oraz opracowania opinii wraz z uzasadnieniem (por. § 2 ust. 2 i § 5 rozporządzenia). Przepisy rozporządzenia – poza w/w wyjątkiem - nie ustanawiają górnej (maksymalnej) granicy wynagrodzenia biegłego z tytułu ilości przepracowanych godzin, przewidując jedynie ograniczenie w zakresie sposobu wyliczenia wysokości stawki godzinowej (por. § 2 ust. 2 rozporządzenia). W tym stanie rzeczy uznać należy, iż jedynie w przypadku biegłych z zakresu medycyny, w przypadku opracowania przez nich opinii wyłącznie na podstawie akt sprawy, ustawodawca przewidział górne granice wysokości wynagrodzenia. Powyższe oznacza, że biegłemu z zakresu medycyny sądowej, który wydał opinię wyłącznie na podstawie akt, należy się wynagrodzenie w wysokości nieprzekraczającej stałej kwoty 20,4 % podstawy naliczania, natomiast biegłemu z każdej innej dziedziny, który również wydał opinię tylko na podstawie akt, należy się wynagrodzenie za każdą godzinę pracy.

W moim przekonaniu, podzielić należy stanowisko skarżącego, iż wspólną cechą każdego podmiotu zaliczanego do kategorii biegłych (wyróżniającą biegłych od innych uczestników postępowania sądowego) jest posiadanie wiadomości specjalnych, potrzebnych do opracowania opinii. Na biegłych wszystkich specjalności nakłada się takie same obowiązki, opinie biegłych oceniane są wedle tożsamyh kryteriów. Podmioty te charakteryzują się zatem wspólną cechą relewantną i w konsekwencji, co do zasady nie należy traktować ich odmiennie.

Wprowadzenie odmiennych zasad wynagradzania za sporządzenie opinii wyłącznie na podstawie akt przez biegłych z zakresu medycyny z jednej strony i biegłych pozostałych specjalności z drugiej strony, stanowi o naruszeniu przez ustawodawcę zasady równości.

Jak było to już podkreślone wyżej, zgodnie z przyjętym w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego poglądem, różne traktowanie nie musi oznaczać automatycznie naruszenia zasady równości. Możliwe jest wszakże zróżnicowanie pod warunkiem, że można je uzasadnić w świetle zasady istotności, zasady proporcjonalności oraz tego, czy pozostaje ono w związku z ochroną oznaczonych wartości konstytucyjnych.

W niniejszej sprawie, nie sposób jednak wskazać uzasadnionego kryterium, na podstawie którego nastąpiło zróżnicowanie sytuacji prawnej biegłych z zakresu medycyny oraz biegłych innych specjalności w zakresie dotyczącym wysokości wynagrodzenia za wydanie opinii wyłącznie na podstawie akt sprawy. Zgodzić należy się bowiem ze stanowiskiem skarżącego, iż w przypadku opiniowania na podstawie akt sprawy, charakter wykonywanych przez biegłych czynności pozostaje taki sam, niezależnie od tego, jakiej dziedziny wiedzy dana opinia ma dotyczyć. W każdym tego rodzaju przypadku zadaniem biegłego pozostaje lektura i analiza akt sprawy i w oparciu o materiał dowodowy zebrany w sprawie, wykorzystując przy tym wiedzę specjalistyczną, sporządzenie opinii w sprawie. W tym stanie rzeczy stwierdzić za skarżącym należy, iż w znacznej mierze to właśnie kryterium ilości godzin poświęconych na analizę akt i sporządzenie w oparciu o nie opinii, winno być adekwatnym przy ustalaniu zasad wynagradzania biegłych za jej sporządzenie. Tymczasem, kwestionowane w skardze konstytucyjnej regulacje sprawiają, iż biegły z zakresu medycyny, nawet jeśli wydaje opinię na podstawie bardzo złożonego stanu faktycznego i obszernej dokumentacji zawartej w aktach sprawy (często liczących kilka lub kilkanaście tomów), nie jest uprawniony do otrzymania wynagrodzenia wyższego, aniżeli to wskazane w punkcie 11 załącznika nr 1 do rozporządzenia. Jednocześnie, jak było to już podkreślone powyżej, biegli innych niż medycyna specjalności uprawnieni są każdorazowo do otrzymania wynagrodzenia w kwocie odpowiadającej ilości rzeczywiście poświęconego na opracowanie opinii czasu. Nie sposób przyjąć jednocześnie, by wiedza z dziedziny medycyny, była wiedzą specjalistyczną „mniej cenną” od wiedzy z innych dziedzin, co uzasadniałoby różnicowanie biegłych z zakresu medycyny w zakresie wysokości wynagrodzenia za sporządzenie przez nich opinii.

Rekapitulując wskazać należy, iż przepisy § 4 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie kosztów przeprowadzenia dowodu z opinii biegłych w postępowaniu sądowym w zw. z punktem 11 załącznika nr 1 do powyższego rozporządzenia niezasadnie różnicują sytuację prawną biegłych z zakresu medycyny oraz biegłych innych specjalności w zakresie dotyczącym wysokości wynagrodzenia za wydanie opinii wyłącznie na podstawie akt sprawy i w tym zakresie są niezgodne z art. 64 ust. 2 w zw. z art. 32 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Zgodzić należy się również ze skarżącym, iż w niniejszej sprawie, w przypadku kwestionowanych w skardze konstytucyjnej uregulowań prawnych, uszczerbku doznaje również wyrażona w art. 2 Konstytucji idea urzeczywistniania zasad sprawiedliwości społecznej.

Trybunał Konstytucyjny interpretując pojęcie sprawiedliwości w połączeniu z pojęciem równości, przyjmuje w swoim orzecznictwie, że: a) jeżeli w podziale dóbr i związanym z tym

podziale osób występują nieusprawiedliwione różnice, to wówczas różnice te traktuje jako nierówność; b) sprawiedliwość jest przeciwieństwem arbitralności, wymaga, aby zróżnicowanie sytuacji prawnej osób pozostawało w odpowiedniej relacji do różnic w ich sytuacji; c) dopuszczalne jest zróżnicowanie sytuacji prawnej osób pod warunkiem, że jest ono sprawiedliwe, a zakazane jest ustanawianie zróżnicowań, które byłyby nieusprawiedliwione (wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 1 marca 2011 r., sygn. akt P 21/09, publ. OTK-A Nr 2 z 2011 r., poz. 7).

Skoro, jak zostało to dowiedzione powyżej, nie sposób wyszczególnić i uzasadnić jakiegokolwiek racjonalnego kryterium zróżnicowania sytuacji prawnej biegłych sądowych z zakresu medycyny od biegłych innych specjalności w zakresie dotyczącym wysokości wynagrodzenia za wydanie opinii wyłącznie na podstawie akt sprawy, to niezasadne różnicowanie biegłych w tym zakresie przeczy zasadzie sprawiedliwości społecznej interpretowanej na gruncie art. 2 Konstytucji.

W tym stanie rzeczy, w moim przekonaniu, przepisy § 4 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie kosztów przeprowadzenia dowodu z opinii biegłych w postępowaniu sądowym w zw. z punktem 11 załącznika nr 1 do powyższego rozporządzenia są również niezgodne z art. 64 ust. 2 w zw. z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

